

عوامل مؤثر در شکل‌گیری رفتار سیاسی ایران در قبال اسرائیل

علیرضا زهیری

با تأسیس دولت اسرائیل در اردیبهشت ۱۳۲۷، در فاصله کوتاهی پنجاه کشور جهان آن را به رسمیت شناختند و این دولت به عضویت سازمان ملل متحد درآمد. دولت وقت ایران، برای حفظ منافع اتباع ایرانی در فلسطین، که در نتیجه جنگ اعراب علیه دولت تازه تأسیس اسرائیل خسارات بسیار متحمل شده بودند، نماینده‌ای به فلسطین اعزام کرد. محمد ساعد مراغه‌ای، نخست وزیر وقت ایران با این بهانه که موفقیت نماینده ایران بدون جایگاه رسمی اش با مشکلاتی رو به رو است، پیشنهاد شناسایی رسمی دولت

اسرائیل را ارائه کرد. کابینه ساعد در ۲۳ اسفند ۱۳۲۸، به اتفاق آراء و به صورت دوفاکتو (موقتی و غیررسمی)، اسرائیل را به رسمیت شناخت.^(۱)

ویلیام شوکراس، با استفاده از اسناد بایگانی اسرائیل، می‌گوید:

شناسایی دوفاکتوی اسرائیل تصمیم شخصی شاه نبوده است؛ بلکه محمد

ساعد مراغه‌ای با مطالبه ۴۰۰ هزار دلار (رشوه از اسرائیلی‌ها) موافقت هیأت

وزیران را جلب و شاه را متقاعد ساخت که این شناسایی خدمت به منافع ملی

ایران است.^(۲)

از آغاز تشکیل دولت صهیونیستی، محافل داخلی و افکار عمومی ایرانیان، به ویژه گروه‌ها و شخصیت‌های مذهبی، این اقدام سازمان ملل را مورد انتقاد قرار دادند. با آشکار شدن شناسایی اسرائیل به وسیله دولت ایران، خشم نیروهای ملی و مذهبی علیه دولت برانگیخته شد. سرانجام با روی کار آمدن مصدق، دولت در پاسخ به اعتراض‌های مردمی، شناسایی خود را پس گرفت.

پس از کودتای ۲۸ مرداد ۳۲ و سقوط دولت ملی مصدق، بار دیگر روابط دو کشور گسترش یافت؛ به ویژه پیوندهای گسترده میان ایران و آمریکا، دولت ایران را به سمت بهبود روابط با اسرائیل کشاند. البته، به رغم روابط گسترده میان دو کشور، هیچ‌گونه رابطه سیاسی رسمی میان آن‌ها وجود نداشت و شاه و دولت، به دلیل نكوهش مخالفان سیاسی خود، به شدت تمایل داشتند که روابط دو کشور محرمانه باقی بماند.^(۳) در دو دههٔ چهل و پنجاه شمسی، حضور گستردهٔ متخصصان و سرمایه‌گذاران اسرائیلی از یک سو و وجود محافل فراماسونری و بهائیت به عنوان ستون پنجم صهیونیست‌ها از سوی دیگر، گسترهٔ نفوذ مقامات صهیونیستی را در میان نخبگان سیاسی افزایش داد. تأمین بخش عظیمی از نفت اسرائیل به وسیله ایران، تأسیسات اطلاعاتی مشترک، آموزش نظامیان ایران در اسرائیل و تمایل ایران به دستیابی به تکنولوژی پیشرفتهٔ اسرائیلی، روابط دو کشور را روزبه‌روز نزدیک‌تر می‌ساخت. در حالی که دو کشور از این همکاری‌ها سود می‌بردند، عوامل بازدارنده‌ای نیز وجود داشت که در رفتار سیاسی رژیم ایران نسبت به اسرائیل محدودیت پدید می‌آورد. اعتراض‌های داخلی و تنفر عمومی مردم ایران و

فشار و تهدیدهای کشورهای عرب منطقه، فرصت برقراری روابط رسمی را از دو کشور گرفت و ارتباط میان آنها، در عین گسترش، همیشه در هاله‌ای از ابهام و نگرانی باقی ماند تا این که با پیروزی انقلاب اسلامی برای همیشه پایان پذیرفت.

علائق اسرائیل در روابط با ایران

اسرائیل با قرار گرفتن در میان اعراب، که به دلایل ایدئولوژیک و گرایش‌های پان‌عریسم حضور یهودیان صهیونیست را در فلسطین تحمل نمی‌کردند، وضعیت دشواری داشت. سیاست خارجی اسرائیل، بر دو محور ایجاد مرزهای امن و گسترش مساحت کشور براساس ادعاهای تاریخی یهود استوار بود. رهبران این کشور، برای رسیدن به این اهداف، اقدام‌های مؤثری در جهت تقویت سیستم دفاعی و افزایش توان نظامی انجام دادند. آنان همان گونه که مناخیم بگین آشکارا اشاره کرده است، بر این اعتقادند که:

بقای اسرائیل منوط به اضمحلال تمدن عرب در منطقه و ایجاد تمدن یهود بر

ویرانه‌های آن است. (۴)

رهبران اسرائیل، برای رهایی از وضعیت خطرناکی که در آن قرار داشتند، از همان آغاز در مسیر دکترین «محورهای پیرامون»، [میتاق حاشیه‌ای] که دیوید بن گوریون اولین نخست وزیر اسرائیل طراح آن بود، گام برداشتند. براساس این دکترین، اسرائیل باید روابط خود را با کشورهای پیرامونش، به ویژه ترکیه و ایران، توسعه دهد. (۵) حفظ توازن قوا میان اسرائیل و کشورهای عربی احاطه‌کننده آن، یکی از اهداف مهم استراتژی نظامی اسرائیل به شمار می‌آید. بنابراین، اسرائیلی‌ها در هر کشوری که زمینه نفوذ و بهره برداری می‌یافتند وارد می‌شدند. بعد از ترکیه، ایران تنها کشور خاورمیانه بود که با اسرائیل روابط سیاسی داشت و به دلایل گوناگون در سیاست خارجی این دولت از جایگاهی برجسته‌تر، برخوردار بود. بخشی از این دلیل‌ها عبارت است از:

۱. حمایت ایران از اسرائیل در مقابل اعراب براساس دکترین محورهای پیرامون؛
۲. نیاز اسرائیل به نفت ایران به عنوان منبع اصلی تأمین انرژی این کشور؛

۳. درآمدهای حاصل از سرمایه‌گذاری در ایران و فروش تجهیزات نظامی به این کشور؛

۴. حمایت‌ها و کمک‌های مالی دولت و سرمایه‌داران یهودی در ایران. (۶)(۷)

نفت ایران برای اسرائیل جنبه حیاتی داشت. بنابراین، رهبران این کشور تمام تلاش خود را برای جریان عادی و مطمئن آن به کار بستند. حتی پس از جنگ شش روزه (۱۹۶۷) اسرائیل بهره‌برداری از چاه‌های نفت ابورودیس در شبه جزیره سینا را آغاز کرد تا بتواند وابستگی خود به نفت خارجی را کاهش دهد؛ اما مایل بود مطمئن باشد که از ایران نفت دریافت خواهد کرد. (۸) ایران به رغم فشارهای اعراب، هرگز در تحریم نفتی اعراب علیه غرب و اسرائیل شرکت نکرد. از این رو، می‌توانست متحد خوبی برای آن کشور به شمار آید.

سرمایه‌داران یهودی و برخی از عناصر حکومت، از ارکان حمایت‌کننده اسرائیلی‌ها در ایران بودند و کمک‌های ویژه‌ای برای آن کشور ارسال می‌کردند. در یکی از گزارش‌های ساواک چنین آمده است:

آقای حبیب القانین، سرمایه‌دار و بازرگان معروف کلیمی که از نعم و مزایای این کشور بیش از هر فرد ایرانی استفاده برده و می‌برد، کشور اسرائیل را سرزمین اصلی خود دانسته و کلیه‌ی ایرانی را تشویق می‌نماید که در اسرائیل سرمایه‌گذاری نموده و از این رهگذر، در جهت پیشرفت بنیه اقتصادی اسرائیل کمک می‌نماید... (۹)

عوامل مؤثر در تمایل ایران به روابط با اسرائیل

الف) نفوذ آمریکاییان بر سیاست خارجی ایران؛

مناخیم بگین در مصاحبه با روزنامه اسرائیلی «معاریو» در ۱۸ مارس ۱۹۷۱، دربارهٔ منافع مشترکی که اسرائیل و آمریکا را پیوند می‌دهد، گفت:

ملت اسرائیل، آمریکا را در نجات زندگی فرزندان این کشور، یاری داد (از طریق بستن کانال سوئز، کاهش تجهیز دشمنان آمریکا در جنوب شرقی آسیا به

سلاح روسی و در نتیجه افزایش حضور آمریکا در ویتنام) از این رو، آمریکایی‌ها باید بدانند که ما این اقدام را برای آنان انجام دادیم. پس سلاح‌های اهدایی آنان، نه به خاطر چشمان سیاه ما، که برای وجود منافع مشترک بین ملتی بزرگ و ملتی کوچک بوده است. (۱۰)

این سخنان، نشان از بنیان مناسبات ویژه میان این دو کشور دارد؛ مناسباتی که رهبران اسرائیل را مطمئن ساخته بود ایالات متحده آنان را، به عنوان یک سرمایه‌استراتژیک، از نظر دور نخواهد داشت. در طول دهه ۱۹۶۰، دستگاه‌های اطلاعاتی آمریکا به اسرائیل چون عاملی که می‌تواند علیه نفوذ روسیه و فشار ناصریست‌ها بر کشورهای نفت‌خیز منطقه خلیج فارس به کار آید، می‌نگریستند. در آن زمان، فشار ناصریست‌ها جدی بود. (۱۱) بسیاری از سیاستمداران و تحلیل‌گران آمریکایی، اسرائیل را پاسدار سلطه آمریکا بر این منطقه می‌دانستند. علاوه بر نقش اسرائیل به عنوان حافظ منافع آمریکا در خاورمیانه، عامل دیگری که به بهبود روابط دو کشور یاری رساند، نفوذ سرمایه‌داران صهیونیست بر سازمان‌های یهودی بود که توانستند، از طریق گروه‌های فشار داخلی، بخش بزرگی از افکار مردم آمریکا را تحت تأثیر قرار دهند.

اینان سازندگان افکار عمومی و نخبگان سیاسی آمریکا شمرده می‌شدند و از این طریق، موج فزاینده و بی‌پایان حمایت‌های سیاسی و ایدئولوژیک از اسرائیل را پدید می‌آوردند. رئیس وقت سازمان نیروهای ناظر بر آتش‌بس سازمان ملل در این مورد می‌گوید:

یهودیان ایالات متحده آمریکا، به علت ثروتمند بودن، مناسبات خوب با دستگاه‌های تبلیغاتی مردمی و با یک رهبری سازمان‌یافته و مرتب توانسته‌اند تأثیری بسزا بر سیاست آمریکا داشته باشند. در واقع آن‌ها هستند که سطح پشتیبانی سیاسی و اقتصادی آمریکا از اسرائیل را تعیین می‌کنند. (۱۲)

عامل سومی که آمریکایی‌ها را به حمایت از اسرائیل وادار کرد، اقدام‌های مأموران اسرائیلی جهت خاموش کردن عوامل مخالف اسرائیل در غرب بود. کشتن و تهدید کردن شخصیت‌های ضد اسرائیلی و راه اندازی جنگ روانی علیه آنان، بخشی از این

اقدام‌ها به شمار می‌آید. از سوی دیگر، اسرائیل با عملیات‌های تروریستی و خرابکارانه علیه تأسیسات امریکایی، که به نام گروه‌های افراطی عرب صورت می‌گرفت، سیاستمداران حامی بهبود مناسبات امریکا و اعراب را دچار تردید می‌ساخت. مهم‌ترین اقدامی که در این راستا صورت گرفت، حمله تروریستی اسرائیل به تأسیسات امریکایی در مصر و کشتی امریکایی لیرتی بود.^(۱۳)

به طور طبیعی، مناسبات ویژه میان دو کشور تأثیر بسزایی بر سیاست خارجی ایران گذاشت. رژیم شاه، روابط با امریکا را رکن اساسی سیاست‌های غرب‌گرایانه خود قرار داده بود. اتکای ایران به امریکا، به عنوان تنها قدرت قادر به مقابله با فشار شوروی، سبب شد ایران در زمینه تسلیحات، تکنولوژی و روش زندگی امریکایی، سرمایه‌گذاری‌های سنگینی انجام دهد. بنابراین، شاه اجازه داد بخشی از تأسیسات حساس اطلاعاتی امریکا در ایران استقرار یابد و از طریق آن، از فواید حاصل از رابطه بسیار نزدیک با جامعه اطلاعاتی امریکا نیز برخوردار شود.^(۱۴)

مقام‌های رژیم ایران، امریکا را، به دلیل حمایت‌های فزاینده‌اش از ایران، مورد تمجید قرار می‌دادند و آن کشور را یک هم‌پیمان بسیار ضروری به شمار می‌آوردند. یکی از مسائل مهم و مورد علاقه دو کشور، مسئله خاورمیانه بود. امریکاییان توانسته بودند، رهبران ایران را متقاعد سازند که برای حفظ منافع خود و کاهش نفوذ شوروی، از اسرائیل حمایت کنند.

همان‌گونه که پیش‌تر بیان کردیم، مؤلفه‌هایی که سبب می‌شد رژیم صهیونیستی در سیاست خارجی امریکا به عنوان یک سرمایه‌استراتژیک به شمار آید، در روابط ایران و امریکا نیز یافت می‌شد. بنابراین، برای امریکایی‌ها عاقلانه‌ترین راه این بود که پیوند میان دو متحد استراتژیک خود را مستحکم سازند و پاسداری از منافع حیاتی خود در منطقه را به آنان واگذار کنند.

ب) مقابله با تهدیدهای منطقه‌ای شوروی و اعراب

در حالی که شاه برای ایفای نقش اول در منطقه خلیج فارس تمایل فراوان داشت، عوامل نگران‌کننده‌ای از جمله اعراب رادیکال را در برابر خود مشاهده می‌کرد. در

سال‌های میانی دهه ۱۹۵۰، شاه توجه خود را به جنبش‌های ملی‌گرا، تندرو و رشدیابنده عرب، که اغلب رژیم‌های میانه رو را مورد تهدید قرار می‌دادند، معطوف کرد. گراهام فولر، ضمن اشاره به این وضعیت، می‌گوید:

به مصداق این ضرب‌المثل قدیمی که دشمن دشمن من دوست من است؛ شاه به این نتیجه رسید که اسرائیل پاره سنگ سوومندی در مقابل نیروی تندروی عرب است. (۱۵)

اختلاف‌های مرزی ایران و عراق که گاه دو کشور را تا مرز جنگ پیش می‌برد، تأسیس سازمان آزادیبخش فلسطین (۱۳۴۳) که مخالفان رژیم شاه را آموزش چریکی می‌داد و گرایش‌های برخی از کشورهای تندرو به سمت شوروی، بر شدت نگرانی شاه می‌افزود. در زمان به قدرت رسیدن برژنف و گرایش آشکار ناصر به شوروی، کمک‌های نظامی شوروی به مصر افزایش یافت. از سوی دیگر، با تأسیس فرماندهی نظامی میان مصر و عراق، شاه بیمناک شد. او می‌هراسید این اقدام به جداسازی استان خوزستان از ایران منجر شود. (۱۶)

افزون بر تهدیدهای اعراب رادیکال، نفوذ شوروی در منطقه، که از طریق حمایت اعراب در حال توسعه بود، بر علاقه شاه به گسترش همکاری با اسرائیل می‌افزود. نشریه اسرائیلی «هاآرتص»، به نقل از یک منبع سیاسی اظهار داشت:

شاه معتقد است که بدون قدرت اسرائیل در خاورمیانه، مشکل بوده است. بتوان اعراب را دهنه زد و شوروی‌ها نیز به برتری قاطع در منطقه می‌رسیدند. (۱۷)

این نشریه، به نقل از خبرنگار نیویورک تایمز، از تهران چنین گزارش می‌دهد:

به عقیده دیپلمات‌های تهران، سیاست کاملاً سنجیده شاه، علاقه‌مند به تقویت اسرائیل، که از علائق مهم ایران محسوب می‌گردد، می‌باشد. خبرنگار مزبور خاطر نشان ساخته که شاه طی مصاحبه‌های اخیر خود هرگونه فشار اعراب را برای قطع مناسبات خود با اسرائیل رد کرده است. بعضی دیپلمات‌های ایرانی معتقدند که اگر اسرائیل از پای درآید، تلاش اعراب برنا بود ساختن ایران تمرکز خواهد یافت. (۱۸)

بنابراین، دولت ایران برای کنترل تهدیدهای اعراب و شوروی در منطقه از اسرائیل سود می‌برد و میزان آسیب‌پذیری خود را در مقابل حملات احتمالی اعراب کاهش می‌داد. شاه، در کنار روابطش با اسرائیل، در اواخر دهه ۴۰ محور جدیدی در خاورمیانه پدید آورد و با نزدیک شدن به مصر و عربستان سعودی مثلثی علیه کشورهای تندرو منطقه ایجاد کرد. البته او به اسرائیل اطمینان داده بود که این مثلث جنبه ضد اسرائیلی ندارد.^(۱۹)

ج) نفوذ عناصر وابسته به محافل صهیونیستی در میان نخبگان سیاسی ایران شبکه گسترده‌ای از اعضای محافل فراماسونری^(۲۰) و بهائیت و همچنین نمایندگان سیاسی اسرائیل، که اغلب ایرانی‌تبار بودند، بر ساختار نظام سیاسی ایران سیطره پیدا کردند و در میان نخبگان سیاسی نفوذ قابل توجهی یافتند.

نمایندگان سیاسی اسرائیل در ایران، در شمار فعال‌ترین هیأت‌های سیاسی جای داشتند و در سطوح مختلف سیاسی و اقتصادی فعالیت می‌کردند. بیش‌تر اعضای هیأت عضو سازمان جاسوسی اسرائیل (موساد) بودند و با نفوذی که در ساواک داشتند از تمام اسرار سیاسی و نظامی و دولتی ایران آگاهی می‌یافتند.^(۲۱) ویژگی مهم این گروه، ایرانی‌تبار بودن بسیاری از آنان بود؛ برای مثال مایر عزری، نماینده دولت اسرائیل در تهران، یک یهودی ایرانی‌تبار بود و در گسترش روابط سیاسی و اطلاعاتی بین دو کشور نقشی تعیین‌کننده داشت. او، به کمک دوستان ایرانی‌اش، ملاقات‌هایی بین شاه و مقامات عالی‌رتبه اسرائیلی ترتیب داد. یکی از پیامدهای این ملاقات‌ها موافقت محمدرضا شاه با افتتاح دفتر نمایندگی سیاسی ایران در تل‌آویو بود.^(۲۲)

در کنار نمایندگان اسرائیلی، فراماسونرها و محافل بهائی نقش بسزایی در برقراری و گسترش روابط میان دو کشور داشتند. آنان با نفوذ در میان نخبگان سیاسی، که شاه برای اجرای برنامه‌های خود به آن‌ها روی می‌آورد، برای دستیابی به موقعیت برتر در سیاست خارجی ایران می‌کوشیدند. ژرژ لامبلن فراماسون‌ها را چنین توصیف می‌کند:

آنها سربازان یقه سفید و گردانندگان پشت صحنهٔ معرکهٔ صهیونیسم‌اند و عرصه‌های سیاسی، مالی و فرهنگی را یکایک برای صهیونیسم فتح می‌کنند.^(۲۳)

بهایان نیز در رژیم سیاسی ایران چنین موقعیتی داشتند^(۲۴) و اهرم فشاری در دست صهیونیست‌ها به شمار می‌آمدند. ساواک در این باره چنین نظر می‌دهد:

اسرائیل مذهب بهایی‌ها را به عنوان یک مذهب رسمی در سال ۱۹۷۲ به رسمیت شناخته است. دولت اسرائیل با اجرای برنامه تحیب از افراد مزبور می‌کوشد از اقلیت فوق‌الذکر در سایر کشورهای جهان، به ویژه ایران، بهره‌برداری سیاسی - اطلاعاتی و اقتصادی بنماید.^(۲۵)

د) درآمد حاصل از فروش نفت به اسرائیل و ارسال بخشی از آن به اروپا

دولت ایران شدیداً به نفت وابسته بود و برای اجرای برنامه‌های اصلاحات، به درآمدهای نفتی نیاز بسیار داشت. دسترسی به بازارهای مطمئن فروش نفت مهم‌ترین مسأله ایران شمرده می‌شد؛ به ویژه زمانی که کانال سوئز بر اثر جنگ میان اعراب و اسرائیل به طور کامل بسته شد و ارسال نفت به اروپا از مسیرهایی که از لحاظ اقتصادی پرهزینه‌تر بود صورت گرفت، ایران در پی راه‌های مطمئن و باصرفه برای انتقال نفت برآمد.

از سوی دیگر، اسرائیل یکی از مهم‌ترین خریداران نفت ایران بود و هر دو کشور از این تجارت نفع می‌بردند. با افزایش سطح روابط میان دو کشور، ایران آمادگی خود را برای صدور نفت بیش‌تر به آن کشور اعلام داشت.^(۲۶)

در نیمه دوم دهه چهل، با افزایش صادرات نفت به اسرائیل، خط لوله‌ای به طول ۲۶۰ کیلومتر از بندر ایلات در کنار دریای سرخ به بندر اشکلون در ساحل مدیترانه کشیده شد که مخارج آن را دولت ایران پرداخت و از این طریق نفت خود را به اروپا، به ویژه ایتالیا و رومانی ارسال کرد.^(۲۷)

شاه اعلام داشت: خط لوله ایلات - اشکلون منافی دارد؛ به ایران اجازه می‌دهد بخشی از تولیدات خود را صرفاً از آن عبور دهد و اعراب نمی‌توانند از این کار ممانعت به عمل آورند. او همچنین گفت: مایل نیست و انتظار ندارد اعراب بر اسرائیل پیروز شوند.^(۲۸) این گفتار شاه، در حالی که خطر انتقام جویی اعراب را نادیده می‌گرفت، اهمیت اقتصادی این خط لوله را برای ایران نشان می‌دهد.

البته این وضعیت در سال‌های آخر عمر رژیم، که تغییراتی در سیاست خارجی ایران به ویژه در مورد اعراب میانه رو، پیش آمد، دچار تغییر گردید. به دنبال سفر عبدالعزیز حجازی نخست وزیر مصر به ایران در اردیبهشت ۱۳۵۳، ایران یک و ام یک میلیارد دلاری، برای تعریض کانال سوئز و بازسازی بندر پورت سعید و احداث یک لوله نفت جدید، در اختیار مصر قرار داد. بدین ترتیب، اهمیت لوله نفت ایلات - اشکلون کاهش یافت. شرکت ملی نفت ایران دیگر برای صدور نفت به اروپا به راه اسرائیل نیاز نداشت و می‌کوشید استفاده از خط لوله اسرائیل را محدود سازد. اسرائیلی‌ها، که شاهد این تغییر سیاست بودند، ضروری دانستند، شاه را برای همکاری بیش تر دو کشور زیر فشار قرار دهند.^(۲۹)

ه) همکاری‌های نظامی، امنیتی و تسلیحاتی با اسرائیل

شاه ایران با هدف رهبری سیاسی خاورمیانه و مقابله با تهدیدهای منطقه‌ای شوروی و اعراب تندرو، برای افزایش قدرت نظامی و تأمین جنگ افزارهای تکنولوژیک، پیوندهای گسترده‌ای با اسرائیل برقرار ساخت. نخستین رهاورد این روابط، تأسیس سازمان اطلاعاتی مشترک سه جانبه (ایران، اسرائیل و امریکا) برای تبادل اطلاعات در خصوص تحولات نظامی در خاورمیانه بود.^(۳۰) لاینی دوبور، سردبیر روزنامه اسرائیلی «معریو»، در مقاله‌ای که درباره مصاحبه با شاه ایران منتشر کرد، مدعی است:

صدما افسر ایرانی تعلیمات نظامی پیشرفته‌ای در اسرائیل طی کرده‌اند، که قسمتی از برنامه تعلیماتی ارتش ایران که مورد پشتیبانی ایالات متحده است، می‌باشد.^(۳۱)

با توجه به آماری که مطبوعات اروپا در سال ۱۳۵۶ انتشار دادند، حدود پانزده هزار نظامی ایرانی در اسرائیل مشغول آموزش بودند و تقریباً تمام فرماندهان عالی رتبه ارتش ایران به اسرائیل سفر کردند.^(۳۲)

از سوی دیگر، شاه بخشی از منابع خود را به خرید تسلیحات نظامی اختصاص داد و اسرائیل به یکی از منابع مهم تکنولوژی برتر تسلیحاتی ایران تبدیل شد. در سال‌های پایانی حکومت شاه، ایران بزرگ‌ترین مشتری تسلیحات اسرائیلی بود.^(۳۳)

ز) استفاده از کارشناسان و متخصصان اسرائیلی

پس از سرکوب ناآرامی‌های مذهبی در قیام ۱۵ خرداد ۴۲، همکاری اقتصادی و نظامی میان ایران و اسرائیل ادامه یافت. بخشی از این همکاری‌ها در قالب حضور کارشناسان و متخصصان اسرائیلی در بخش‌های مختلف مانند صنایع هواپیما سازی، صنایع نظامی و فعالیت‌های ساختمانی و توسعه کشاورزی بود. به این ترتیب، براساس گفته تحلیل‌گران سفارت امریکا در تهران، اسرائیلی‌ها بیش‌تر از هر کشور دیگری در ایران متخصص داشتند. (۳۴)

در نظریه‌ای که ساواک درباره گزارش روزنامه اسرائیلی «داوار» مبنی بر ساخت هتل هیلتون ایران به وسیله اسرائیل ارائه کرد، چنین آمده است:

شرکت‌های مهندسی و ساختمانی اسرائیل، چندین سال است در ایران فعالیت می‌کنند و به طور کلی، هم اسرائیل و هم ایران از این همکاری متقابل بهره‌مند می‌گردند. اسرائیل در بنای چندین ساختمان و راه، سد و پل سازی از لحاظ طرح و کار و قیمت با کمپانی‌های اروپایی و امریکایی، حتی ژاپنی رقابت نمود و ایران هم به طور کلی از فعالیت و وقت و شرایط شرکت‌های اسرائیلی رضایت داشته و این همکاری روزافزون و روبه توسعه است. (۳۵)

ساخت تأسیسات نیروی دریایی ایران در بندر عباس، بندر نوشهر و خارک توسط یک یهودی آلمانی و با همکاری عوامل اسرائیلی صورت گرفت. (۳۶)

عوامل بازدارنده در روابط ایران و اسرائیل

روابط ایران و اسرائیل، به رغم مناسبات ویژه دو کشور، هرگز شکل رسمی به خود نگرفت. شاه و اطرافیان بر اهمیت روابط دوستانه با اسرائیل تأکید می‌ورزیدند و تلاش می‌کردند اصرار اسرائیلی‌ها را، برای برقراری مناسبات رسمی و آشکار، پاسخ دهند؛ اما موانعی پیش رو داشتند که آنان را از این کار باز می‌داشت. مهم‌ترین عوامل بازدارنده در روابط میان دو کشور عبارت بود از:

۱. مخالفت‌های وسیع و عمیق داخلی، به ویژه از سوی روحانیان و نیروهای مخالف رژیم؛
۲. واکنش‌های تهدیدآمیز کشورهای عرب منطقه، به ویژه رادیکال، مانند مصر و عراق.

از همان آغاز تشکیل دولت اسرائیل، نیروهای مذهبی در ایران به مخالفت با صهیونیست‌ها پرداختند و رهبران روحانی، مردم را به حمایت از مردم فلسطین فراخواندند. (۳۷) آنان از تمایلات برخی از سیاستمداران ایرانی برای برقراری روابط با اسرائیل احساسی ناخوشایند داشتند. در همان زمان، آیه‌الله کاشانی موضع‌گیری سختی علیه این اقدام‌های دولت ابراز داشت. او تأکید کرد:

در هر صورت تشکیل دولت [صهیونیستی] در آتیه کانون مفساد بزرگ برای مسلمین خاورمیانه و بلکه تمام دنیا خواهد بود و زیان آن تنها متوجه اعراب فلسطین نمی‌گردد و علی‌ای حال بر تمام مسلمین عالم است از هر طرفی که می‌شود از این ظلم فاحش جلوگیری نموده و رفع این مزاحمت را از مسلمین فلسطین بنمایند. (۳۸)

با آغاز دوره نخست وزیری مصدق و اوج‌گیری روحیه ضد اسرائیلی نیروهای

اجتماعی، دولت وی شناسایی غیر رسمی (دوفاکتو) ایران از اسرائیل را پس گرفت. مهم‌ترین واکنش‌ها علیه روابط میان دو کشور، در اوایل دههٔ چهل و با آغاز نهضت امام خمینی تحقق یافت. در این زمان، روابط ایران و اسرائیل آماج اصلی موضع‌گیری‌های ضد اسرائیلی رهبری نهضت و پیروان وی قرار گرفت. امام خمینی، با استفاده از موج احساسات ایرانیانی که اسرائیل را آشکارا دشمن خود می‌دانستند، انتقادات و حملات خود را علیه رژیم سیاسی تشدید کرد. وی، دو روز پیش از قیام ۱۵ خرداد ۴۲، در یک سخنرانی آتشین (عصر عاشورا) چنین گفت:

اسرائیل نمی‌خواهد در این مملکت قرآن باشد؛ اسرائیل نمی‌خواهد در این مملکت علمای دین باشند؛ اسرائیل نمی‌خواهد در این مملکت احکام اسلام باشد؛ اسرائیل به دست همال سیاه خود مدرسه را کوید... روابط مابین شاه و اسرائیل چیست که سازمان امنیت می‌گوید از اسرائیل حرف نزنید، از شاه هم حرف نزنید، این دو تا تناسبان چیست؟ (۳۹)

بحران حاصل از قیام مذهبی ۱۵ خرداد ۴۲، سبب شد دولت مذاکرات خود را با اسرائیل محرمانه نگاه دارد. بخشی از این مذاکرات محرمانه میان دو کشور برای نخستین بار در سال ۱۹۸۸ م. از سوی یک مقام امنیتی سابق اسرائیل در کتابی به نام «مثلث ایرانی»، که به روابط سه جانبه ایران، آمریکا و اسرائیل مربوط است، فاش شد. در این کتاب آمده است:

در بارهٔ مسألهٔ روابط دیپلماتیک با اسرائیل، شاه گفت که موضع آقای بن گوریون را درک می‌کنم؛ ولی بر این نکته تأکید نمود که مخالفت رهبران مذهبی جدی است. (۴۰)

به هر حال، شاه تصمیم نداشت اسرائیلی‌ها را رها کند و همکاری‌ها همچنان ادامه یافت. (۴۱)

شاه از پیامدهای سیاسی همکاری بیش‌تر با اسرائیل نگران بود. او نه تنها از واکنش کشورهای تندرو عرب می‌ترسید؛ بلکه از واکنش مخالفان داخلی نیز بیم داشت. مقام‌های ایرانی تلاش می‌کردند این همکاری‌ها محرمانه باقی بماند. بنابراین، وقتی

مطبوعات اسرائیلی، اخبار روابط میان دو کشور را منتشر کردند با واکنش تند شاه و اطرفیانش رو به رو شدند.^(۴۲)

نمونه‌هایی از احساسات ضد اسرائیلی مردم ایران را می‌توان در شکست اعراب در جنگ شش روزه (خرداد ۱۳۴۷) مشاهده کرد. در این زمان، موجی از خشم و اعتراض مطبوعات و مردم علیه اسرائیل به راه افتاد. جدی‌ترین راه‌پیمایی ضد اسرائیلی، هنگام مسابقات فوتبال آسیایی، (۱۳۵۱) در تهران روی داد. از این رو، فدراسیون برآن شد، تیم اسرائیل را از شرکت در بازی‌ها محروم سازد. استدلال فدراسیون این بود که شرکت اسرائیل موجب می‌شود عده‌ای از کشورها فدراسیون را تحریم کنند.^(۴۳)

از سوی دیگر، فشار کشورهای نفتی خیز عربی، که از دولت ایران می‌خواستند در تحریم نفتی علیه اسرائیل شرکت کند، موجب نگرانی‌هایی در میان مقامات ایرانی شده بود. آنان، ضمن انتقاد شدید به روابط محرمانه ایران و اسرائیل، از دولت ایران خواسته بودند هیأت نمایندگی اسرائیل را از ایران اخراج کنند. این تهدیدها، اسرائیلی‌ها را در هراس برد. آن‌ها از امکان مؤثر واقع شدن فشار اعراب، جهت تغییر سیاست دولت شاهنشاهی، بیمناک بودند.^(۴۴) حتی زمانی که شاه با انتقال نفت ایران به اروپا از خاک اسرائیل موافق بود، موافقت قطعی خود را به بررسی واکنش کشورهای عربی مشروط ساخت.^(۴۵)

در اواخر حکومت شاه، رفتار دولت ایران با اعراب، دگرگونی بسیار یافت. فاصله گرفتن برخی از کشورهای طرفدار شوروی مانند مصر و بهبود روابط ایران با این کشور، نگرانی اسرائیلی‌ها را بیش‌تر ساخت. موقعیت جدید ایران در میان اعراب، موجب کاهش علاقه ایران به همکاری با اسرائیل شد؛ در این زمان، اسرائیلی‌ها با ترتیب دادن همکاری تکنولوژیکی دو کشور، اهمیت سیاسی اسرائیلی را، که در نظر ایران کاهش یافته بود، جبران کردند.

فرجام سخن (انقلاب اسلامی رو در روی اسرائیل)

در حالی که موج ناآرامی‌های داخلی ابعاد تازه‌ای به خود می‌گرفت، بحران در روابط ایران و اسرائیل روز به روز آشکارتر می‌شد. در چنین موقعیتی، مقام‌های رسمی

رژیم ایران از واکنش سخت مخالفان سیاسی بیسناک بودند و در ادامه روابط با اسرائیل تردید داشتند. در پاییز ۱۳۵۷، رژیم شاه در حل بحران‌های فزاینده‌ای که اساس حکومت را متزلزل ساخته بود، کاملاً ناکارا شده بود. ژنرال طوفانیان، معاون وزارت جنگ، از مقام‌های اسرائیلی خواست برای تقویت روحیه شاه به تهران بیایند. دولت اسرائیل یوری لوبرانی را، که حامل پیامی از سوی عزروایزمن (وزیر جنگ اسرائیل) بود، به تهران فرستاد.^(۴۶) وی، پس از مذاکره با سران ارتش ایران، به اسرائیل بازگشت و در گزارشی که به هیچ وجه خوش بینانه نبود، کار رژیم شاه را تمام شده اعلام کرد. او معتقد بود که انقلابی‌ها با اسرائیل رابطه خوبی نخواهند داشت.^(۴۷)

بدین ترتیب، اسرائیلی‌ها مورد خشم مخالفانی قرار داشتند که اساس مذهبی و فلسفی مخالفت خود را با رژیم، نه در سطح فلسفه و الهیات بلکه در قالب دلایل بسیار قاطع، آشکار می‌ساختند. آنان معتقد بودند که شاه در صدد ایجاد یک جامعه کاملاً مادی و نابودی اسلام است و امریکا و صهیونیست‌ها نیز در این راه، وی را همراهی می‌کنند.^(۴۸) به هر تقدیر، با پیروزی انقلاب اسلامی، سفارت اسرائیل به دست انقلابیون تسخیر شد و با خارج شدن مأموران اسرائیلی از کشور، پرچم فلسطین بر بام آن به اهتزاز درآمد. بدین ترتیب با قطع ارسال نفت به اسرائیل و توقف بسیاری از طرح‌های دفاعی مشترک میان دو کشور، اسرائیل هم پیمانی قوی و جدی را در منطقه از دست داد.

پی‌نوشت‌ها

- ۱- روزنامه کیهان، ۲۴ اسفند ۱۳۲۸.
- ۲- ویلیام شوکر اس، آخرین سفر شاه، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی (تهران، نشر البرز، ۱۳۷۰)، ص ۹۳.
- ۳- سند شماره ۱-به نقل از جواد منصوری، قیام پانزده خرداد ۱۳۴۲ (تهران، حوزه هنری، ۱۳۷۶)، ص ۱۰۰.
- ۴- دکتر غازی اسماعیل ریابعه، استراتژی اسرائیل (۱۹۶۷-۱۹۴۸) مترجم محمدرضا فاطمی (تهران، نشر سفیر، ۱۳۶۸)، ص ۱۲۵.
- ۵- دکتر علیرضا ازغندی، روابط خارجی ایران (۱۳۵۷-۱۳۲۰)، (تهران، نشر قوس، ۱۳۷۶)، ص ۴۱۲.
- ۶- سند شماره ۲- مرکز اسناد انقلاب اسلامی- پرونده ساواک ش ۱/۱۲۱۳۷.
- ۷- سند شماره ۳- همان، ش ۲/۱۲۱۳۷.

۸- عبدالرضا هوشنگ مهدوی، سیاست خارجی ایران در دوران پهلوی (۱۳۵۷-۱۳۰۰)، (تهران، نشر الیرز، ۱۳۷۳)، ص ۳۹۰.

۹- حسین میر، تشکیلات فراماسونری در ایران (تهران، علمی، چاپ دوم، ۱۳۷۱)، ص ۱۹۷.

۱۰- استراتژی اسرائیل، ص ۱۳۶.

۱۱- انوم جاسکی، مثلث سرنوشت (امریکا، اسرائیل و فلسطینی ها)، ترجمه هرمز همایون پور، (تهران انتشارات آگه، ۱۳۶۹) ص ۴۲.

۱۲- یولتن خیرگزاری فلسطین (وفا)، ۱/۱/۱۹۸۹.

۱۳- مثلث سرنوشت، ص ۲۷ و ۴۱ و ۵۸.

۱۴- از ظهور تا سقوط، اسناد لانه جاسوسی امریکا، (تهران، مرکز نشر اسناد لانه جاسوسی امریکا، ۶۶)، ص ۱۲۷.

۱۵- گراهام فولر، قبلة عالم (ژئوپلیتیک ایران)، مترجم عباس مخبر (تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۳)، ص ۱۴۲.

۱۶- سیاست خارجی ایران در دوران پهلوی، ص ۳۸۲.

۱۷- سند شماره ۴ مرکز اسناد انقلاب اسلامی - پرونده ساواک، ش ۲/۱۲۱۳۷.

۱۸- سند شماره ۵ همان.

۱۹- سیاست خارجی ایران در دوران پهلوی، ص ۳۴۰.

۲۰- در گزارشی که درباره آخرین وضعیت تشکیلات فراماسونری در تاریخ ۲۰/۱۲/۵۱ در اسناد ساواک موجود است، اسامی هشت نفر از هیأت وزیران، ۲۴ سناتور، ۵۴ نماینده مجلس شورای ملی، ۲۴ تن از مدیران وزارت خارجه و سفیران شاهنشاهی در کشورهای خارجی آمده است. (رجوع کنید به: فصلنامه ۱۵ خرداد، شماره ۲۳، ص ۱۸۶ به بعد).

۲۱- تشکیلات فراماسونری در ایران، ص ۲۰۱.

۲۲- روابط خارجی ایران، ص ۴۱۴.

۲۳- تشکیلات فراماسونری در ایران، ص ۱۴۵.

۲۴- در یکی از گزارش های ساواک چنین آمده است: «امیر عباس هویدا به پشتیبانی بیت العدل اعظم و کامبالای افریقامدت ۱۳ سال بر ایران حکومت کرد و جامعه بهائیت به پیشرفت قابل توجهی رسید و افراد متفد بهایی، پست های مهمی را در ایران اشغال کردند و پول های مملکت را به خارج فرستادند.» (گزارش مورخ ۲۴/۷/۵۷). (به نقل از تشکیلات فراماسونری در ایران، ص ۲۱۱).

۲۵- سند شماره ۶ مرکز اسناد انقلاب اسلامی، پرونده ساواک ش ۱/۱۲۱۳۷.

۲۶- اسناد لانه جاسوسی، ج ۳۶، ص ۸۸.

۲۷- اسناد لانه جاسوسی، ج ۳۶، ص ۴۳ و ۴۴؛ فرد هالیدی، دیکتاتور و توسعه سرمایه داری در ایران، ترجمه فضل الله نیک آتین (تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۸)، ص ۲۸۹.

۲۸- اسنادلانه جاسوسی، ج ۳۶، ص ۵۵.

۲۹- سیاست خارجی ایران در دوران پهلوی، ص ۴۴۳.

۳۰- سند شماره ۷ مرکز اسناد انقلاب اسلامی، پرونده ساواک، ش ۱/۱۲۱۳۷.

۳۱- همان.

۳۲- روابط خارجی ایران، ص ۴۱۶.

۳۳- قیلة عالم (ژئوپلیتیک ایران)، ص ۱۲۲.

۳۴- اسنادلانه جاسوسی، ج ۳۶، ص ۲۵.

۳۵- سند شماره ۸ مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ش ۱/۱۲۱۳۷.

۳۶- سند شماره ۹، همان، ش ۲/۱۲۱۳۷.

۳۷- در همان تاریخ بیانیه ای از سوی فدائیان اسلام صادر شد که پنج هزار نفر از فدائیان رشید اسلام هازم کمک به برادران

مسلمان فلسطین هستند. (ر.ک: سید جلال الدین مدنی، تاریخ سیاسی معاصر ایران، ج اول، (قم، دفتر انتشارات اسلامی،

۱۳۶۱)، ص ۱۷۲.

۳۸- دکتر سید جلال الدین مدنی، آیه... کاشانی و مسأله فلسطین، تاریخ و فرهنگ معاصر، شماره ۷، ص ۶۳.

۳۹- صحیفه نور، چاپ اول، ج اول، ص ۵۴ و ۵۷.

۴۰- محمود طلوعی، داستان انقلاب (تهران، نشر علم، ۱۳۷۳)، ص ۲۱۱.

۴۱- سند شماره ۱۰ به نقل از جواد منصوری، ص ۸۶.

۴۲- سند شماره ۱۱ و ۱۲ همان، ص ۸۵ و ۹۰.

۴۳- مرکز اسناد انقلاب اسلامی - پرونده ساواک، ش ۱/۱۲۱۳۷.

۴۴- سند شماره ۱۳ - همان، ش ۲/۱۲۱۳۷.

۴۵- سیاست خارجی ایران در دوران پهلوی، ص ۳۹۱.

۴۶- به نقل از تاریخ معاصر ایران، کتاب چهارم (تهران، موسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۱)، ص ۲۶۳-۲۶۱.

۴۷- سیاست خارجی ایران در دوران پهلوی، ص ۴۵۷.

۴۸- از ظهور تا سقوط، ص ۸۷.

اداره
شماره
تاریخ
بیروت

۱۲۲۲
۱۳۴۸-۸۵

محرمانه

وزارت امور خارجه

احتراما با محضار مبروا تسد

جله مولا م هزه (مستفك) در شماره ۱۳۴۸/۸۱ شماره روابط
كنسولى و سياسى اسرائيل با كندورهاى خارجى مقاله اى انتشار داده و ضمن آن
نوشته است كه :

• دولت ايران غناى خرد را نسبت با اسرائيل در دوره حكومت مطبق بر گرفت
ولى پس از آن شاه اين غناى را جدا بازگردد - با وجود روابط و جمع
اسرائيل و ايران در زمينه هاى مختلفه - همچگونه روابط سياسى رسي به - سن
دو كند وجود ندارد .

نماينده اسرائيل در تهران (با درجه وزير مغان) و ديز نماينده كنسولسى
ايران در اسرائيل از معونت سياسى برخوردارند - گرچه نماينده گهاى مزبور
رسيبا وجود ندارند - * - * -
مترجم: پيشوا

سند شماره ۱

شماره اول / شماره اول / زمستان ۱۳۴۸ / ۷۷

محررنامه

شماره ۳۰۷۷۸ / ۷۳۳۳

تاریخ ۸ / ۷ / ۱۳۵۲

پوست ...

بهداشت کل اداره سوم ۳۳۴

مخت زیری
سازمان اطلاعات امنیت کشور
در تهران

الضاره کل هفتم ۷۳۳۳

در باره بند رجحان روزنامه معاریو

يك نسخه (دريك برگ) فتوكسى مقاله مندرج در روزنامه معاریو
مؤرخ ۲۲ / ۶ / ۱۳۵۲ چاپ اسرائیل واصله از وزارت امور خارجه
پهران همكاری اسرائیل با بانك ملی ایران و يك سرمایه دار -
ایرانی جهت تاه سپس كارخانه جاتی در ایران جهت اطلاع و بهره
برداری به پست ایفاد میگردد .

۱۳۵۲ / ۷ / ۸
مهر ۱۳۵۲

مدير كل اداره هفتم . كاره
لذتكم

مهر ۱۳۵۲

محررنامه

شماره
۱۵۴۰۲۱

۵۰-۱۱۵

سند شماره ۲

مشكلات عوامل مؤثر در شكل گيري ... ۱۶۹۱

محرمانه

روزنامه معاریودر شماره مورخ ۵۳/۱/۲۲ خود ضمن چاپ عکس تحت عنوان
 "در سایه‌ی خانهای شبیه کاخ سفید بنامیشود" نوشتهاست این خانه را يك سرمايه دار ایرانی
 بنام ابراهیم راد که در تهران زندگی میکند میسازد. از نظر ما برین شبا هت زیادی بین ابراهیم
 خانه و کاخ سفید وجود دارد. آقای راد یکی از فعالین موسسه علمی وایزمن است که به اسرائیل
 کمک مینماید. نامبرده در تهران یکی از معامله گران زمین است و در اسرائیل نیز زمینهای
 زیادی خریداری نمود ما است و همه ساله مبلغ مهمی به موسسه وایزمن کمک نقدی مینمایند.
 در پشت یکی از بروشورهای موسسه مزبور نشانی (کمیته ایرانی موسسه علمی وایزمن صندوق پستی
 ۲۸۵۵ تهران ایران) نوشته شده است. بدیهی است در صورتیکه از میزان کمک کمیته مزبور
 به موسسه وایزمن اطلاع حاصل شد متعاقباً اعلام خواهد گردید.

محرمانه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

خبرنامه
آزادی

از چهارشنبه

شماره ۱
شماره
-۱
-۲
۸۵۵-۳
۵۲/۱۰/۲۵-۴
صدادارد
۱- اداره کل روز
گرفته اداره کل صبح

۱- ۵۲/۱۰/۱۲
۱۰- ۵۲/۱۰/۱۲
۱۱- ۵۲/۱۰/۱۲
۱۲- ۵

موضوع - ایران (از تاریخ ۱۲/۱۰/۵۲)

در نظر اسیان صلح جنب دری ناهد تا بنا بر استاده اند . هنگامی که ارباب رجوع وارد حیاط واقع در پس دیوار
پتولی بلند می میگردد با کمال ^آ توجیه مورد بازجویی و محسوس قرار میگیرد پس از درنگ در طبق مهستان بسوی ...
ساعتان راهمانی میگوید . شماره تلفن نمایندگان اسرائیل در تهران در در نظر این وجود ندارد و این نمایندگان
میگردد بطلان یا دیپلمات اسرائیلی ^{بزرگان} نامری - خود را مستطوب دارد . پس حضور اسرائیل در ایران
مانند روابط تسریحات بین دو کشور موجب گفتگوهای مستحالی بین دیپلماتها با اختلاف نظرهای بین ایرانیها و
عظم صیق کشورهای عربی شده و نتیجه وضع سیاسی ویژه ایران در عاوریجاته منسوب میگردد .
از یکطرف مصدر زمانه پهلوی میگوید روابط خود با سازمان معتدل اعراب از قبیل طایفه حسین راتقیوت نما
و از اسرائیل تقاضای طلب نمیشود از اراضی اشغالی را دارد . تا امروزه همچنین از تصحیف بهای نفت خام در
خلیج فارس پشتیبانی و تشویق نموده است .
از طرف دیگر ایران از حرکت در ترمیم نفت از جانب اعراب خود تا کنون کرده روابط سررشته ای با اسرائیل برقرار
ساخته روابط متشخص با بعضی از کشورهای عربی از قبیل عراق و لبنان دارد .

موضوعی که مورد تمسب ایرانیها خواهد بود دیپلمات عالی رتبه در تهران بعد از اظهارات طایفه شاه طایه اعراب در
پرونده ۴۸۱۸۸ (تجدید نظر) ۱۳۵۲
رسم - ۱۳۵۲

سند شماره ۴

تفاوت عوامل مؤثر در شکل گیری ... / ۱۷۱

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران / شماره اول / زمستان ۱۳۷۷

خیلی محرمانه

روابط با اسرائیل بود. نامبرده به خبرنگار مجله الموحّد چاپ بیروت اظهار داشته بود که هیچگونه
تناقضی بین پشتیبانی ایران از اعراب و روابط اقتصادی با اسرائیل مشاهده نمیکند با اشاره با اعراب اعلام کرد
که بعضی نمایندگانی اسرائیل در تهران بنظر من هیچگونه سودی برای ما نداشته و خواهد داشت
میباشد ما تازه صحبت کنیم. مگر نایده ای ندارد و جهان تحت تسلط احساسات اداره میشود.
شاه که زمان مساعیه هایش اکثراً پدیده انقلاب میگردد چنین اما نه کرده بود، اگر فضا تصور میکنید ایران
کشور صبی است چرا با اظهارات ماحویه نمیکند و چرا افلاخ نمیکند سیاست دارد از آن نمائید؟ ما نمیتوانیم که کوهرا
بد نیال دیگران گام برداریم ما نمیتوانیم چیزی که بعلت و ما بلوغ شما وجودتان نیست، رایز بریم علاوه بر این
نمیدانم چرا ما موظف پشتیبان شما گام برداریم ولی شما موظف نیستید راه ما را تصحیب کنید نسبت به حد و نیت
اسرائیل از ایران تا این صیگر و تعداد افراد اسرائیلی در ایران به چند ده نفر آورده میشود ولی هیاتهای
فلس اسرائیلی هر چند یکبار از این کشورها از آن نموده اند.
مقول یاد منبع سیاسی شاه میگوید که بدون قدرت اسرائیل در خارج جهان مشکل بوده است بتوان اعراب
را در همه زد و شوری هائیزه برتری لاطح در این منطقه برسد و اند.

ندوبه و عملاً جزئیات در باره این خبر گزارش شده بود و اکنون خود خبرنگار بنده ~~خود خبرنگار بنده~~
تسلیم خبر است - خبر در روزنامه ۱۵ آبان ۱۳۷۷

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی
۱۳۷۷/۱۱/۳
۱۳۷۷/۱۱/۳
تاریخ ثبت سند

خیلی محرمانه

ادامه سند شماره ۴

خیلی محرمانه

صفحه	شماره	از	صفحه
۱	شماره	از	چهارم
۲		۲	
۳		۱	۵۲/۱۰/۱۰
۴	۵۲/۱۰/۱۲	۱۰	۵۲/۱۰/۱۰
۵	ندارد	۱۱	۵۲/۱۰/۱۰
۶	اداره گل دوم	۱۲	۵
گرفته اداره گل سوم			

موضوع - ایران (از ما آری ۵۲/۱۰/۱۰)

خبرنگار شهروک تایمز تهران گزارش میدهند که بهفرض در پیلهای تهران سیاست کاملاً منجمده شاه ملا به تلویک اسرائیل که از طریق مهم ایران محسوب میگردد میباشد .

خبرنگار منبر خاطر نشان ساخته که شاه طی مصاحبه های اخیر خود هرگونه لغز اعراب برای قطع خامبات خود با اسرائیل را رد کرده است . بعضی از پیلهواتهای ایرانی معتقدند که اگر اسرائیل از این درآید تلاش اعراب برای نابود ساختن اسرائیل تسکین خواهد یافت . شاه از جمله اعتقاد آورده که هر چه مخالف اندیشنا له بوده و پیش از آن از شهری و قتلگاه بزرگترین برحسانان ایران (عراق و هندوستان) بویژه در زمینه تشیع موجود بین دولت پاکستان و بلوچستان و سیستان و سیستان های شهری در این منطقه نگران است .

هنگام جنگ روزگرم جنب و جوش بین دانشندان و دانشجویان طرفدار اعراب در ایران محسوس شده بود ولی شاه هرگونه تبلیغات ضد اسرائیلی و طرفداری از اعراب را قطع کرد . نزد گروهی از اعراب ایران که بعد از بیخوردن ارسال وارد و چند هواپیمایه هرستان به روی انجام داده بود .

خبرنگار منبر نشان داد میکند که هیات نمایندگی اسرائیل در تهران حضورش محسوس است ولی معضله در محمل -

هرتاویل توسط سکونت اختیار نموده و در پاسان هر یک از اعراب رجوع دادند با اوس میکنند . چیزهایی است در پیونده ۶۳۴۱۸۸ کتبی سند

تاریخ: ۲۴/۱۰/۵۲

خیلی محرمانه

سند شماره ۵

مشاورت عوامل مؤثر در شکل گیری - ۱۷۲ /

خیلی محرمانه

صفحه	شماره ۱	از	شماره
نسخه	شماره	از	شماره
۱-		۷-۲	
۲-		۸-	
۳-۵۷		۹-۵۲/۲/۱	
۴-۵۲/۱/۲۲		۱۰-۵۲/۱/۷/۱	
۵- ندارد		۱۱-۵۲/۱/۲۲	
۶- اداره کل دوم		۱۲- ت	
گرفته اداره کل سوم			

در باره: انتخابات اعضا' مطاف مرکزی بهائیان های جهان در اسرائیل

طبق اظهارات آقای نوح اعظم عضو مطاف مرکزی بهائیان های جهان در اسرائیل قرار است در تاریخ

۵۲/۲/۶ انتخابات نه عضویت رهبری کردن مطاف مرکزی بهائیان های جهان در اسرائیل به مدت وضع سال آینده آغاز شود .

همچنین قرار است نه عضو هر مطاف بهائیان از یکصد و سیصد و گشتور جهان بمنظور شرکت در انتخابات فوق الذکر به اسرائیل عزیمت نمایند .

نظریه: اسرائیل مذ هب بهائیان ها را به عنوان یک مذ هب رسمی در سال ۱۹۷۲ برصمیم شناخته است . دو

اسرائیل با اجرای برنامه تحجیب از افراد مزبور میگوید از اقلیت نوری الذکر در سایر کشور های جهان به ویژه ایران بهره برداری سیاسی - اطلاعاتی و اقتصادی نماید .

خیلی محرمانه

خیلی محرمانه

صفحه	شماره ۱	از	صفحه
نسخه	شماره	از	نسخه
-۱		-۲	
-۲		-۸	
۲۲۹-۳		۵۲/۲/۲۵-۹	
۵۲/۳/۹-۴		۵۲/۲/۲۵-۱۰	
۵-تعداد		۵۲/۲/۲۵-۱۱	
۱۶-داده کل دوم		-۱۲ ت	
گیرنده اجاره کل سوم			

موضوع - ایران (مربوط ۵۲/۲/۲۵)

سردبیر مسائل خارجی مجله آمریکایی نیوزویک نوشته است که ایالات متحده و ایران و اسرائیل سازمان اطلاعاتی مشترکی برای تبادل اطلاعات در موضوع تحولات نظامی در خاورمیانه تأسیس کرده‌اند.

سردبیر مزبور - لانی دوبر چگرب طی مقاله‌ای که درباره مصاحبه با شاه ایران منتشر کرد مدعی است که صدما انسر ایرانی تعلیمات نظامی پیشرفته‌ای در اسرائیل طی کرده‌اند که قسمتی از برنامه تعلیمات ارتش ایران که مورد پشتیبانی ایالات متحده است می‌باشد. طبق این گزارش آمریکایی‌ها متعهد شده‌اند به پیشرفت سریع ارتش ایران نیز کمک کنند.

به عقیده نیوزویک عامل اضافی دیگری که موجب تحکیم روابط تهران با اورشلیم می‌شود این است که در حال حاضر ایران تأمین کننده اصلی نفت اسرائیل بود و از نفتکشهای این کشور در خلیج فارس دفاع می‌نماید.

لانس دوبر چگرب توضیح می‌دهد که شاه نظر دارد ۲۰۰ فروند هواپیمای شکاری جت دیکو ۷۰۰ هلیکوپتر و ۸۰۰ تانک و ۲ ناوشکن و ۱۲ فایتن توب‌دار و اسلحه گران‌بهای دیگر خریداری نماید.

شاه اظهار داشته که آمریکا و ژاپن و اروپای باختری خلیج فارس را قسمت لاتیجری از امنیت خود می‌دانند ولی توانایی تأمین این امنیت ندارند و بدین جهت ما این طرح را به‌جای آن انجام می‌دهیم سخننگوی ارتش اسرائیل دوشنبه ۵۲/۲/۲۲ اعلام کرده که این خبر نیوزویک خالی از هرگونه حقیقت می‌باشد.

نظریه: در این که اسرائیل و ایران منافع مشترک وسیع و عمیقی دارند تردیدی وجود ندارد همچنین موضوع تأمین قسمت اعظم نفت مصرفی اسرائیل از منابع ایران و انتقال مقادیری از همین نفت از طریق لوله ایلات - اشکلون به اروپا برهمگان مشکوف است. ایران و اسرائیل جزء کشورهای آزاد و متمایل به بلوک باختری بود و هر دو از طرف ایالات متحده نفیوت می‌شوند ولی نحوه انتشار این خبر از جانب نیوزویک بیشتر جنبه تحریک افکار عمومی را داشته و گروهی ناشی از مغز محافل طرفدار اهراب ایالات متحده با وجود تهدیدات روز افزون کشورهای نفت خیز حرس علیه جهان آزاد و بی‌وزنه ایالات متحده می‌باشد. ۰۰۱۸

سند شماره ۷

خیلی محرمانه

شماره	شماره
۱-۱	از چهار نسخه
۱-۲	۲-۷
۱-۳	۳-۸
۱-۴	۴-۱۰ / ۱۲ / ۲۲
۱-۵	۵-۱۱ / ۱۲ / ۲۲
۱-۶	۶-۱۲
گرفته اداره گ	گرفته اداره گ

موضوع - ایران (اردوآر ۲۲ / ۱۲ / ۵۱)

روز دوشنبه ۵۱ / ۱۲ / ۲۰ طی تفریحات مجلل و درمنظر نیست و برای ایران هتل هیلیتون جدید که توسط شرکت اسرائیلی "ای" - مصاران - سیدسان و مشاوران - طرح ریزی و پیوسته شرکت کارهای مطالعه کاری در خارجه وابسته به شرکت اسرائیلی - سولک بونه ساخته شده بود افتتاح گردید .

بنجر جدید ساخته شده ضریف - این هتل را با ۲۱۵ اتاق اداری دربرابر ساخته است و شامل سالن ورود و مجلل و آسانسور استیزان وسیع و پارویا بهره برد ساخته شده آن ۳۰ ماه بطول انجامیده و ۱۰۰ میلیون دلار در تمام تده است قرارداد اجاره ساختار هتل جدید شامل طرح ریزی بنا تامین بودجه و تجهیزات آن بود .

کلیه وسایل مورد نیاز این هتل از اسرائیل وارد شده و ارزش اضافی طرح ریزی و سرپرستی و کالاهای مانع هر ۲۳ میلیارد دلار بود است .

بر از منظریت در بنا ی این هتل جدید عملیات ترجم و تکمیل تجهیزات نسبت قدیمی . هتل نیز که حدود یک میلیون دلار تمام خواهد شد بهمن شرکت کارها در رنگتورهای خارجه سولک بونه واگذار شده است زیرا هم همین شرکت بنا به سالن جشنهای این هتل که در طبقه اول آن قرارداد و در نوع خود بزرگترین و مجلل ترین سالن در خارجه ساخته میشود و ترا ساختار است این سالن بزرگترین سالن جشنها در خارجه ساخته شده است .

بایگانی شعبه
خیلی محرمانه

۱۳۶۷ / ۱۲ / ۲۰
۲۰ / ۱۲ / ۱۳۶۷

خیلی محرمانه
(۱)

اعتقاد شده باید در مزارق ایندین سال با نوسازی ایران ساخته و تکمیل شده بود .
 در تفریحات افتتاح این هتل جدید مطرح بر دستبرد وزیران و وزرا و نمایندگان مجلس در برگ امیکه هلیکوپتر
 هلیکون جهانی و قریب ۱۰۰۰ نفر میباشند حضور داشته اند و سول بونه در این جشن های المون صد
 در برگ حرکت کارهای در خارج بود که قرار است در راه آمده و بدین ترتیب این شرکت منصوب گردد . بهمارطرا
 این هتل های بونه بود که در سانسبه در ایستای شهر ایرانگاس که پس از تصویب نقشه اثر بوسیله هیات بد
 شرکت از تهر به مراجع مکتوب در گذشت پروژه هتل هلیکون در بجه های جدیدی برای شرکت کارهای خارج
 برای کارهای اضافی در تهران تکمیل شده است این شرکت در نظر دارد با شرکت با مواظ امریاتی و سلی سه
 خانه های مسکونی در محله های اطراف تهران بنا نماید و بدین ترتیب شرکت بازرگانی بزرگی هم در نزد یکی آنها بنا نماید .
 این پروژه روی زمینی به مساحت ۱۰ هزار متر مربع ساخته شده و دارای ۳۲۴ آپارتمان مجهل خواهد بود که -
 آنهم بوسیله شرکت امی مان ریوی شده و ۲۵۰ میلیون دلار تمام خواهد شد .
 (-) - (-) - (-)
 نظریه : شرکت های هند سر و سا عثمانی اسرائیل چندین سال است در ایران فعالیت میکنند و بطور کلی هم
 اسرائیل و هم ایران از این همکاری متقابل بهره مند میگردند . اسرائیل در بنای چندین ساختمان و راه سد -
 و بسازن از لحاظ طرح و کار و قیمت با کمپانیهای ایرانی و امریکایی و حتی ژاپنی رقابت نمود و ایران هم بطور کلی
 از فعالیت هوند و سایر شرکت های اسرائیلی رشایت داشته و این همکاری روز افزون و در توسعه مساعد .

تکالیات عوامل مؤثر در شکل گیری ... / ۱۷۷

پرتال جامع علوم انسانی

تاسیس نموده
۱۳۸۱/۱۲/۱۸
مجلس شورای اسلامی

۱۳۸۱/۱۲/۱۸

خیلی محرمانه

ادامه سند شماره ۸

وزارت امور خارجه

محرر مانه

اداره شماره
تاریخ ۱۳۵۳/۲/۲۶
پست

هما آرتس

از خبرنگار روزنامه در مورد مسائل اقتصادی

بوویس تأسیساتی برای نیروی دریائی ایران به مبلغ ۱۰۰ میلیون دلار میسازد

ایگنس بوویس، یهودی آلمانی، قسمتی از تأسیسات نیروی دریائی ایران در منطقه خلیج فارس بنا میکند. بنای این تأسیسات با مشارکت یک شرکت ایرانی و با سهم مساوی انجام میگردد. چند ماه پیش هزینه تأمینات مزبور به ۱۲۰ میلیون دلار برآورد میشد ولی اکنون آنرا ۱۰۰ میلیون دلار وحشی بیشتر ارزیابی میکنند. ساختمان این تأسیسات در بندر عباس، بندر بوشهر و جزیره خارک واقع در خلیج صورت میگردد. این تأسیسات قسمتی از برنامه توسعه نظامی ایران محسوب میگردد. سهم بوویس در ساختمان این تأسیسات شامل بنای خانه برای افراد نیروی دریائی است که در محل بکار خواهند پرداخت و همچنین ساختمان مدارس بیمارستان و فروشگاه.

نیروی دریائی ایران مالیاتی پیش پرداخت مینماید. علاوه برآن بوویس اعتباری در ایران دریافت کرده است. قسمت زیادی از مواد ساختمانی را بوویس از آلمان وارد میکند. فعالیت آقای بوویس در منطقه خلیج فارس با همکاری یک عامل مهم اسرائیلی در امور ساختمانی انجام میگردد. آقای بوویس مبالغ زیادی در اسرائیل برای ساختمان پنج هتل از جمله دو هتل در تل آویو، که هم اکنون در مرحله ساختمان قرار دارند، سرمایه گذاری میکند. آقای شیرده شلیط نماینده او در اسرائیل میباشد. آقای بوویس ماه گذشته همراه یک هیأت اقتصادی از طرف دولت آلمان از ایران دیدن کرد و در مورد چند برنامه از جمله ساختمان کارگاههای پالایشگاه نفت تصمیماتی گرفت. آقای بوویس در نظر دارد در ایران یک شرکت بازرگانی برای وارد ساختن مصالح ساختمانی مورد لزوم جهت برنامههای ساختمانی نیروی دریائی برپا سازد.

محرر مانه

سند شماره ۹

شماره اول / زمستان ۱۳۷۷ / ۱۷۸

شماره ۱۲۵۱۲۲۱۲
تاریخ ۱۳۵۳/۱۲/۲۵
محرمانه

سفارت کبوشا اسرائیل
۵۴

وزارت امور خارجه

اول اتماد
دولت کبوشا اسرائیل
۱۳۵۳/۱۲/۲۵

روایه های اردن در تاریخ ۲۲ خرداد جاری خبری را که روزنامه پست چاپ اسرائیل بهاره
روایت ایران و اسرائیل نوشته بدین شرحها اظهار نظر درج نموده اند . برای عنایت استحضار
تر جمینا در زیر نگاشته همین قطعه روزنامه را به پیوست ایفاد مینماید .
(روزنامه پست چاپ اسرائیل مینویسد که دکتر طبخانی وزیربازرگانی و اقتصاد ایران بخبر
نگار روزنامه اظهار داشته که بهیچوجه تقاضای هراتی که در هفته گذشته در ایران رخ داد در هتکلی
بین ایران و اسرائیل موثر نبوده و این همکاری با ما خواهد داشت ، وزیر اقتصاد ایران افزوده
که دولت ایران اجازت نخواهد داد سرودا و چار و چندجال در سهاست کشور ترکند .
خبرنگار روزنامه نیز اظهار نموده اند که دلیل دیگری برای ادا به روابط دوستی بین دو کشور وجود ندارد
و این اینستکه زوال اسما میل ربا حی وزیر کشاورزی ایران روز یکشنبه گذشته از ستشار وزارت خارجه
اسرائیل در امور خارجه میانه به تا هار دعوت کرده ویا بود باره آینده بر نامه های مشترک کشاورزی
در نقاط مختلفه ایران مذاکره نموده است ، همچنین از نامبرده دعوت نموده در خلال هفته
جاری چند سفراتی برای وسای اد ارات و کارندان وزارت کشاورزی ایران تعاضد)
از ترانچن چنین بر میاید که روزنامه پست چاپ اسرائیل در درج این مطالب بنح اسرائیل
که توسعه روابط با ایران و کایه کشور ما و اظهار بدین طریق اعراب میاید بدینگونه زیرا طعنا
نظر وزارت امور خارجه بر اینست که در باب روابط ما با اسرائیل اظهار ننموده و با ما
شاهنشاهی چنین اظهار راتی ننموده اند و یا بنحو دیگری بوده است .

سید کبیر - کلام نیا میر

درود بدی ادا کرد
شماره ۴۴۴
تاریخ ۱۳۵۳/۱۲/۲۵

سند شماره ۱۰

شکلات عوامل مؤثر در شکل گیری... ۱۳۹۱

شماره
تاریخ
۱۳۸۸/۲/۲۵
پست

وزارت امور خارجه

مخبر

بمعرض رسانند

همانطور که مطبوعات اسرائیل اخبار مربوط به روابط کن کشور رلیا ایران منتشر میسازند
مطبوعات ایران نیز گاه بگاه اخبار مربوط باین روابط را منتشر میسازند که در کشور های عربی
اثر منفی میسازد از این رو مناجحه موافقت فرمایند برای جلوگیری از انتشار این قبیل اخبار
اداره اطلاعات و مطبوعات خفاه ام لایم بعمل آورند .

مخبر

[Handwritten signature]

بموردی که فرموده اند در مورد اطلاعیه است
در صورتی که لازم است از آن در این خصوص اطلاع
ارائه شود به این ترتیب در جواب این است
رئیس علم انسانی

[Handwritten signature]

رئیس به روزی سرادار
تسلی در اردو اکتوبر و آن سه اکتوبر
رئیس و تسلی در اردو اکتوبر
رئیس در اردو اکتوبر

[Handwritten signature]

شماره اول / شماره اول / زمستان ۱۳۸۰ / ۷۷

خیلی فخر مانه

شماره	شماره	از	صحه
۱-	۷-	از	چهار صفحه
۲-	۸-		
۳-۸۱۶	۹-۱	۵۲/۹/۲۸	
۴-۵۲/۱۰/۲۸	۱۰-۱	۵۲/۹/۲۸	
۵- ندارد	۱۱-۱	۵۲/۹/۲۸	
۶- اداره کل	۱۲- ۳		

گرفته اداره کل - موضوع - ایران (از سال ۱۳۷۷/۹/۲۸)

کشورهای نفت خیز زمین در خلیج فارس طی هفته های اخیر ایران تهاژ کرده بوده اند که در فشار نفتی طبیعی با غش آنها همکاری نمایند پس ایران مرتباً از این عمل خودداری کرده است .

سابقاً کشورهای عربستان سعودی عراق و مصر از روابط صحرانگانه ایران با اسرائیل انتقاد کرده بوده اند . اسرائیلیها یک حیات نمایندگی بازرگانی در ایران دارند . چه اطمینان کنند پس برنامه های فعلی بر اعلان در این کشور اشتغال دارند . ایرانها نیز ضایعات شاهین در اسرائیل دارند .

اطلاع میدهند که فشارهای نفتی ایران را در کشورها تقسیم نفتی تجاوز کرده و از ایران خواسته بوده اند حیات نمایندگی اسرائیل همه بهوشمان انگیز که تعدادشان بین ۵۰ تا ۹۰ هزار نفر هستند را اخراج نمایند پس ایران جواب منفی صریح داده اند .

نظریه مخالف پس اسرائیل از امکان موثر واقع شدن نشانها را برای ایران جهت تفسیر سیاست دولت شاهنشاهی در مورد اسرائیل بهم و فراسر دادند .

تسليم شد - است در خبر در روز ...

۱۳۷۷/۱۰/۲۸

۱۳۷۷/۱۰/۲۸

۲۲۴

خیلی فخر مانه